

Anes, medicis sunt cōsuetæ. Verū, quod cōmune est uestioni ac punctiōni, nūc sanè Hippocrates cōsulit cauere, hoc est multum ac subitam euacuationem. sic enim uidetur cōtingere, uti ait. Scriptū est etiam ab Erasistrato exquisitius de ijs, qui aqua inter cutem laborant, in pluribusq; compertū dicit experientia, multam ac subitam euacuationem febres & mortem afferre. Videmus autē & in alijs partibus æque atq; in thorace, quando aliquis magnus tumor suppuratur, periculosum esse subito multum euacuare, cum euestigio deficiat anima, uiresq; concidāt, nec postea debilitas ista facile remedium habeat. Videtur itaq; in his propter magnam uulneris distantiam, & puris acrimoniam, ora quorundam uasorum arteriosorum adaperiri, quæ prius, ueluti quoddam operculum, pus continebāt: quo uniuersim euacuato, multi cum eo spiritus exeunt atq; excernuntur: unde periclitantur. In aqua uero inter cutem non modo ob hanc causam ea laborantes offenduntur, sed & durities uisceris, ut quæ non amplius sustentatur ab aquosa substantia, & septum transfuersum deorsum trahit, & uiscera, quæ sunt in thorace.

28 *Eunuchi neq; podagra laborant, neq; calui fiunt.*

B Eunuchos sectio testiculorum similes efficit foeminis. Sicuti ergo in eis caluities non accidit: sic neq; in eunuchis, propter temperaturæ humiditatem. Nam eunuchos podagra non laborare, Hippocratis quidem tempore uerum extitit: nunc uero non amplius, propter immodicū ocium, & uictum intemperantem. Res autem tota ita se habet. Necessè est pedes natura esse imbecilliores, si quis podagra corripit: sicut & cerebrum, si morbum comitiale passurus sit. non tamē est omnino necessarium alterutrum pati, si nihil in uita deliquerit. Disces autem aperte, quod imbecillitas partis non sit sufficiens ad generandā passionem ex intermedio tempore accessio- num: in quo prorsus non infestantur, quamuis naturalis imbecillitas continua sit. Clarum est autem hoc, & in podagricis manifestissime apparens, quod influente aliquo ad pedes humore superfluo, passio generatur. Si nunquam igitur hic humor influeret, liquet, quod neque unquam accideret passio: Non influet autem, si semper uacans superfluitatibus corpus extiterit. Erit autem uacans superfluitatibus, si mediocri utatur exercitio, & homo bene cibum cōcoxerit: unde & desidā & crapulæ eis nocent. Nocent etiam multa & potentia uina bibita, præcipue cum aliquis ea ieiunus potauerit. Hæc enim neruosam substantiam prompte percutiunt, sicut & coitus. Ætate igitur Hippocratis pauci podagra laborabant, propter uitæ moderantiam: nostris uero temporibus usque adeo auctis edulij, ut nihil eis addi posse uideatur, infinita est podagrarum multitudo: cum non nulli sint, qui ne exerceantur quidem, sed cruditatibus atque ebrietatibus incumbant, & ante cibum bibant uina potentia, ac ueneris utantur immoderate: non nulli uero, etsi non in his omnibus, in uno saltem aut duobus delinquant. Atqui peccatum magnum cum fuerit: sæpe in uno eorum, quæ diximus, deliquisse sat est. Ob hanc igitur causam etiam eunuchi podagra corripuntur, quamuis nullum habeant usum ueneriorum. Talis enim est eorum desidā, ingluuies, ebrietas, ut etiam sine ueneris podagra corripit possint. Hæc eadem & de articulari morbo dicta existimes. omnes siquidem, qui eo laborant, maxima ex parte prius podagrici fiunt. Accedit ad has causas, ob quas plerique incidunt in podagras, quod multi & patres & auos habuere podagricos, in quibus semen erat uitiatum: atque ideo filij uehementiorem fecerunt partium imbecillitatem.

29 *Mulier podagra non laborat, nisi menstrua defecerint.*

D Mulieres non fiunt podagricæ, ratione euacuationis. Ostensum est enim in præcedente sermone, quod, nisi humores superabundauerint, ex sola partium ad patiendum habilitate non potest podagra fieri. Verum rursus & hic, prius quidem erat uerum, ubi non omnino menstrua defecissent, quia parua erant delicta, quæ ætate superiore mulieres admittebant: nūc uero ob eorum magnitudinem, quædam podagra laborant, antequam menstrua deficiant, cum quampluribus pauca exeant, nonnullis autem uel mediocria.

30 *Puer podagra non laborat ante usum ueneriorum.*

Quod magnam uim habeat ad podagræ generationem usus ueneriorum, liquet etiam in pueris, quemadmodum paulo antea & de eunuchis dicebam. Eunuchos itaq; uidimus quosdam podagra laborantes, pueros autem non uidimus. Verum, si quis tali est passione correptus: unā cum hoc, quod & genuum articuli & manuum intumuerunt, in quendam articularis morbi modum repente incidit ob plenitudinem ex multis cruditatibus aceruatam.

31 *Dolores oculorum, meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut uenæ sectio, aut medicamentum epotum soluit.*

Singula horum, quæ dixit, magis experientia, quam ratione aliqua, uidetur mihi Hippocrates cognouisse. Nihil enim mirum, si homo dolens, cum isset ad balneum, dolore fuit liberatus: uel, si non permissus bibere uinum, deinde nullam ex hoc sentiens utilitatem, motus est ad bibendum, alioqui multum appetens uini, & posthac melius se habuit. Sicut igitur & plura alia, quæ medici hoc modo inspexere, sunt ab eis scripta absque aliqua determinatione: ita & hæc mihi scripta uidentur ab Hippocrate, neq; ut rationali dicente dispositiones, neq; ut empirico con-

cursus. Caterū utilitas, quæ nobis potest aduenire ex sermonibus hoc modo scriptis, est in inquir- **E**
 rendo dispositiones, in quibus meri potio, & balneum, & unumquodque eorum, quæ seriatim di-
 cta sunt, utile sit: quod & mihi contigit: Nam, quod omnino sint aliqui oculis dolentes, quorum
 non nulli meri potionibus, non nulli balneis iuuentur, fidem Hippocrati adhibens eram persua-
 sus (neq; enim ipse scripsisset, si non uidisset) non tamen ab aliquo præceptorum tale auxilium æ-
 gris adhibitum fuisse conspexerā. Itaq; primo cum omnes quæsissem dispositiones, in quibus ne-
 cessarium est non in oculo tantum, sed & in alijs partibus fieri dolores: deindeq; mihi ipse per-
 suasisset eas adinuenisse, hinc consideravi earum indicia dispositionum: &, postquam his etiam
 fidem adhibui, ausus sum remedia afferre dolentibus: Ac primum quidem adolescentem balnea-
 ui: cui medicus non absque ratione in die secundo ab initio uenam secuerat, & deinceps curauit
 rat medicinis, quas experientia cognouerat, cum inflammatio sola obsideret oculos. Dolebat au-
 tem uehementissime per quosdam insultus, in quibus aiebat ipse sentire se acres humores, qui u-
 niuersim fluebant ad oculos: quibus excretis licet uehementia doloris sedaretur, non tamen do-
 lor omnino cessabat. & hoc illi per totam quintam accidit diem, maius semper habens incremen-
 tum. Cum igitur dolorē non posset tolerare, me & quendam alterum ex ocularibus medicis ad-
 uocauit tūc in urbe Roma probatissimum. Illi itaq; uidebatur utendum esse collyrio quodam ex **F**
 ijs, quæ emplastica nominant & anodyna, id est dolorem sedantia: cuiusmodi sunt, quæ ex cerussa
 lota, amylo, & papauere componuntur. Nam sic maxime sperabat posse reprimi per emplastica
 id, quod influebat. & simul sensum per stupefacientia torpescere. Ego uero ab initio suspecta ha-
 bui talia medicamenta. Neq; enim uehementes reprimunt fluxiones, sed excerni prohibent: atq;
 ideo si humores fluentes acres extiterint, corneam erodi contingit: si uero multi, extendi ac uehe-
 menter irritari, ac si rumperetur: ex quibus, nisi medicamentū fuerit magnopere stupefaciens, do-
 lores impatibiles excitantur. Si uero fuerit adeo stupefaciens, ut ex eo oculi maximam inflamma-
 tionem non sentiāt, necessarium est simul uim uisoria lædi adeo, ut cessante inflammatione, uel
 debiliter uel nihil omnino uideant: simul quandam præduram dispositionem, & quæ difficulter
 sanari possit, in oculorum tunicis relinqui. Cum igitur ista nouissem: atq; animaduertem humo-
 rem influentem non paucum, ualdeq; & acrem & calidum: primum fomēto utendum censui, ex-
 perientia gratia, tanquam ex ea certius cogniturus, qualis nam foret dispositio. Solet enim in his
 fomentum parumper quidem dolorem mollire, sed alteram fluxionē aduocare. Qua enim ratio-
 ne potest id, quod in oculis continetur, discutere: eadem ratione alteram quoq; ex uicinis locis at-
 trahere ualet. Verum quā primum & aquam calidam & spongiam afferre iussi. æger ipse dixit **G**
 expertum esse sæpius tota die id remedium, ac primum dolorem imminuere, sed paulo post maio-
 rem adducere. Quæ ego cum audissem, medicum ocularem expectare iussi, ipsi promittens me
 etiam absq; frigido medicamento ægrum à dolore liberaturum. Cum autem solo balneo usus es-
 sem, ita dolorem sedauit, ut tota nocte dormiret æger, nec semel aliquem eorum, qui iuxta dormie-
 bant, aduocaret. Ab hinc in reliquis, in quibus per signa cognoui influere quidem humores acres
 ad oculos, non tamen corpus esse plenum: balnei usū dolorem sanauit. Adolescens item alius fuit,
 qui, quod uicinus urbi non erat, oculorū inflammationem pluribus iam diebus ruri passus fuerat:
 hūc, quia in eodem statu perseverabat, in urbem profectū intuitus habere oculos squallidos qui-
 dem sed ualde tumidas ac plenas sanguine eas, quæ in ipsis uenæ erant: iussi, ut, cum se lauasset, po-
 tu uteretur meraciore, & ita se sopori traderet. quod & factum est. somnus enim profundus ipsum
 inuasit, & mane sine dolore surrexit: mihiq; fiduciam præbuit, ut, in quibus sanguinis copia crassio-
 ris in oculorū uenulis contineretur sine plethorica totius corporis dispositione, uterer uini potio-
 ne, ut quæ diffundere sanguinē atq; dimouere possit, suiq; motus uehementia obstructions aperi-
 re. Caterum hæc quidem remedia doloris oculorum fortia sunt. Securissimum autem est fomen- **H**
 tum, & omnino aliquam afferens utilitatem, uel tanquam signum ad dignotionem, uel tanquam
 causa sanitatis oculorum. Nam, cum nihil omnino influit in oculos, fomentum dissoluens eam,
 quæ in ipsis continetur, superfluitatem, oculis sanitatem restituit. Cum uero adhuc influit: primo
 quidem, cum adhibetur, suo calore aliquod affert uel mediocre leuamen. quod si paulo post dolo-
 rem augeat, tunc fit signum dignoscituum, ex quo nos dispositionem comprehendentes, ad to-
 tius corporis euacuationem peruenimus: ipso quidem sanguine redundante, per uenæ sectionem:
 malitia uero humorum infestante, per purgationem. neq; enim difficile est admodum ab humo-
 rum malitia sanguinis copiam distinguere.

32 Balbi ab alui profluuio maxime capiuntur.

Sicuti psellizesthæ, id est balbutire, prolationis uitiū est, non uocis: sic & traulizen, eiusdem si-
 gnificationis uerbum, non potente lingua exquisite eas dearticulare uoces, quæ per t & r, profe-
 runtur, qualis est hæc ipsa traulus, & similes hæc, trepidus, tremis, tradit, trochus, tristis, & quæcun-
 que aliæ tales. Hæc siquidem omnes exigunt linguam se ampliantem, ac prioribus dentibus inni-
 tentem. Cum igitur in aliquibus lingua fuerit imbecillior, male innititur, & sonum t & r, dearticu-
 lare nequit, atq; ita ad t & l, pronuntiandum labitur. Hoc autem ei contingere potest, quia quo-
 quo modo

A quo modo sit breuior, quam ipsi conueniat: quod tamen rarissimum existit. & quia molliorē atq; humidiorē habet temperaturā. quam ob causam & pueri balbutiunt, cum tale quiddam ipsis in loquendo contingat, quale etiam in ambulando euenit. nam & ambulare non nulli quidem prorsus non possunt, non nulli uero nō sufficienter, cum cruribus nequeant propter mollitiem firmiter inniti. Quibusdā etiam ætate integrā, inter loquendū fatigatis, balbutire cōtingit: sicut: & illis, qui plurimū tibia cecinerint, & quibus uires ex morbo plurimū sunt debilitatæ, & quibus demū lingua est uehementius exiccata. Verum siccitas tanta nulli inesse potest, qui habitum seruet naturalem: atq; ideo solius humiditatis immodicæ in ijs qui natura balbutiunt, id prolationis detrimentum casus est, cum linguæ muscoli nequeant firmiter stabiliri: atq; hoc ei potest accidere uel propter suam, uel propter neruorū imbecillitatē, quos uidelicet à cerebro suscipit. Quare & ebrisj aliquando balbutiūt, partim quia multa humiditate perfunditur cerebrum, partim quia etiam ab ipsius multitudinē prægrauatur. Contingit igitur ijs, qui sunt balbi natura, ut uel cerebrum humidum habeant, uel linguā, uel utrunq;. Et à cerebro quidē talem temperaturā sortito, defluere multas par est humiditas superfluitates, easq; inde fluentes in uentrem suscipi: longisq; ideo profluuijs hominem capi. Lingua uero admodum humida ex natura existēte, & uentriculum talem esse par est, ut qui alteram sui tunicam cōmunem habeat ad linguam. imbecillis autem ex humiditate uentriculi propria passio est diuturnum profluuium.

33 *Qui acidum eructant, non ualde morbo laterali corripiuntur.*

Acidum eructantes, hoc est acidum ructum habentes, raro inquit capi à morbo laterali. Nam, quod dicitur, non ualde idem ostendit, quod raro, non nullo modo: ut quidam libri huius expositores scripserunt. Dicitur autem à nobis est, ubi de morbo laterali sermonem habuimus, q; lateraliū morborum hic quidem, qui unā cum pallidis & flauis fit sputis, ex biliosis humoribus ortum habet: hic uero, qui cum spumeis, ex pituitosis: sicut, qui cum nigris, ex melancholicis: qui uero cū rubeis, ex sanguine. Est enim lateralis morbus inflammatio membranæ, quæ subcingens nominatur. Cum uero unaquæque inflammatio ex alicuius humoris superabundantia gignatur, pro eius natura & sputi species morbo laterali laborantibus aduenit & spes salutis ac mortis habetur. Non æque autem membranæ ac pulmo sunt natura aptæ humores suscipere. densa siquidem est membranarum substantia, pulmo uero rarus admodum ac laxus: quare huic quidem promptum est pituitosos omnes suscipere humores, membranæ autem subcingenti biliosos magis. Ob hanc igitur causam, quibus pituita natura superabundat, raro à morbo laterali corripiuntur, præsertim si falsedinem atq; acrimoniam aliquam sibi adiunxerit. Talis. n. intestina mordens, irritat ad deiectionem: in qua contingit non solum pituitam, sed plures alias etiam superfluitates excerni. Dicebat uero ipse in libro De aere aqua & locis, eos, qui habent uentrem natura humidum, morbo laterali atq; alijs morborum generibus minime corripi.

34 *Quicumq; calui sunt, ijs magnæ uarices non fiunt: quibus uero caluis uarices magnæ superueniunt ij rursus capillati fiunt.*

Quando in uiri sapientis libro aliquis sermo inuenitur manifestum habens mandacium, non sine ratione legentes dubitare contingit, & primo quidem sibi ipsi diffidere, quasi neq; illa, quæ sunt manifesta, noscentibus, deinde suspicari, ne falso fuerit interiectum. Quis. n. nesciat caluitium esse passionem insanabilem: Sed neq; illud uerum est, magnas uarices caluis nunquam aduenire: sicuti nec uaricibus aduenientibus, caluitiem cessare: nisi forte (ut non nulli inquit) uocatum à medicis capillorum defluuium (Græce madarosin) caluitiū nominet. Illud enim à uitiosis humoribus generatur, sicuti quæ ophiasin & alopecian nominant: atq; ideo, cum ijdem humores ad crura decumbunt, possunt uarices facere, & capillos restituere. Si enim prius contigerat, ut capilli à uitiosis humoribus corruptis eorum radicibus, corrumperentur: uerisimile est, ut eisdem humoribus alio transpositis, ad primam naturam postmodum redeant.

35 *Aqua inter cutem laborantibus, tussis superueniens, malum.*

Superuenire passionibus alias passiones & casus, prisca medici dicere consueuerunt, quæcūq; ipsius passionis adauctæ ratione contingere solent. Talis. n. est Praxagoræ liber de superuenientibus inscriptus. Sic & nunc de tussi dicitur est. Neq;. n. cum ex alia fit occasione in homine aqua inter cutem patiente, tussis signum est exitiale, sed qñ ipsius morbi ratione. Cum em̄ in hydrope aquosa humiditas tantū adauctæ fuerit, ut iam asperas occupet arterias, si tussis superueniat, tunc periculum imminet, ne homo haud ita multo post stranguletur.

Difficultatem urinæ, uena secta iuuat: secare uero interiores.

Neq; hic sermo uerus est, nisi, & coniunctionem assumpserit: ita ut Aphorismus talis fiat: Difficultatem urinæ & uenæ sectio soluit. Re uera enim & uenæ sectio soluit difficultatem urinæ, illam uidelicet, quæ propter inflammationem & multitudinem fit. Quod autem sequitur, Secare uero interiores: si de uenis manuum dicitur, neque uerum est neque consentaneum Hippocrati. Videmus siquidem ipsum in omnibus libris suis, in partibus, quæ supra hepar sunt, è manibus sanguinem mittere: in inferioribus autem uenas, quæ in poplite uel talo sunt, secari iubet. Siquis

uero de his ipsum dixisse arbitretur, Secare autem interiores: hoc dictum paruam uim habet. Ab una enim ambax nascuntur, quæ in poplite trifariam diuiditur, quoniam & una uena ad hoc peruenit membrum, non, sicuti ad manum, duæ. Melius itaq; fuerit & hunc Aphorismum unum ex adiectis opinari.

37 *Ab angina habito si tumor fiat in collo, bonum, foras enim morbus deducitur.*

Sermo uerus est, & causa in promptu. siquidem ex intimioribus & principalioribus partibus passiones confert ad cutem transferri.

Cancros occultos omnes melius est non curare. Curati enim cito pereunt: non curati uero longius tempus perdurant.

38

Occultos cancos dixit uel eos, qui sunt sine ulceratione, uel absconditos, hoc est non apparentes: quod rursus idem significat, ac si diceret, qui in profundo corporis sunt. Sed & curare, duplex est: unum quidem omnia agere, ut particula patiens ad sanitatem perducatur: alterum autem eam adhibere prouidentiam, quæ passioni congruat, hoc est ipsam mollire, ac mitiorē facere, tum precipue, cum adest exulceratio. Tunc enim est necessarium, ut, si non aliud agamus, saltem ichoras abluamus, humido aliquo utentes, nō quocunq;, sed uel per exeperientiam, uel per indicationem inuento, quod neq; putrefacere, neq; irritare partem patientem sit aptum. Ab hac igitur curatione neq; abstinere conuenit: neq; illi, qui sunt sine ulceratione, cancri indigent ea. Aliam uero, quæ fit per sectionem uel uersionem, (quæ sola sunt remedia cancrorum) consulit, ut in cancris occultis non adhibeamus. Quod igitur illi, qui sunt in partibus penitioribus, talia remedia non desiderant etiam experientia docet. Equidem scio omnes, qui huiusmodi cancos curare tentarunt, magis illos irritasse, & breui homines interemisse. Nam, & qui cancrum in palato constitutum, & in sede, & in sinu muliebri, uel uulnerunt uel secuerunt, non potuerunt ulcera ad cicatricē perducere, & homines in curatione afflictos ac maceratos, usq; ad mortem detulerunt: qui, si curationem non adhibuissent, longiori tempore uitam cum minori molestia trāsegissent. Tales igitur cancos nullo modo curare tentemus. Ex eis uero, qui in summa parte corporis hærent, illos tantummodo, quos possumus unā cum radicibus ipsis, ut quispiam dixerit, resecare. Neque enim malum est per similitudinem, radices cancri nominare eas, quæ plenæ sunt sanguine melancholico, uenas, & usque ad loca circumstantia distenduntur. Multi sanè magnæ auctoritatis medici, neque hos manus opera curari permittunt, sed illos tantum, qui exulcerati, simul laborantes molestant, adeo ut ipsi ultro manu curari desiderent: simul sunt in talibus partibus siti, quas possumus unā cum radicibus resecare & exurere. Quidam uero neque hos amoliri permittunt, sed omnino abstinendum consulunt à remedijs potentibus in omni cancro. Quod autem Hippocrates nunquam consulisset curare potenter cancos in partibus corporis penitioribus conditos, ex ipsa passionis natura licet coniectari. An uero & eos, qui in summa parte corporis hærent absq; ulcere, incertum est, quantum ex uerbis Aphorismi conijci potest. Ipsum uero scripserunt Artemidorus, & Dioscorides, usq; ad ea uerba, melius est non curare.

39

Conuulsio fit uel ex repletione, uel inanitione: ita uero & singultus.

Conuulsio (ut & ipsum indicat nomen) conuulsis fit ad propria capita musculis, ut autē clarius diceretur, retractis, sicut etiam est motus eorum secundum naturam. Verum hic quidem nō fit sine animalis appetitu: conuulsio autem, passio est inuoluntaria, ad similem uenientibus neruosis partibus dispositionem, quam etiam in motibus factis secundum appetitum assumebant. Nam ex repletione ita nerui intenduntur, ut chordæ in ualde humidis ambientis nos aeris constitutionibus, atque ideo propter hanc causam etiam rumpuntur. idem uero & in siccioribus constitutionibus accidit: nam in sese colliguntur ac conuelluntur omnia neruosa corpora uiolentius exiccata: ueluti lora, si paulo magis ab igne calefiant: quibus similia patiuntur, & quæ solis feruor exciuit. Conuulsio igitur non absq; ratione à contrarijs fit causis. Singultus uero cōcedatur conuulsio stomachi nominari, quando aliud fuerit sermonis propositum. Quando uero hoc solum studuerimus, ut singultus substantiā cognoscamus: melius fortassis fuerit nō conuulsionē ipsum nominare, sed quendam motum eiusdem quidem generis, cuius uomitus, intentiorem tamen illo, & uehementiorem. Nam stomachus appetens eorum aliquid, quæ in ipso continentur, expellere, ad duos mouetur casus, uehementiorem quidem in singultibus, mediocriorem illo in uomitibus. siquidem in uomitibus appetit ea tantum, quæ in uentriculi spacio latiori continentur, expellere in singultibus autem ea, quæ sunt in ipso uentriculi ore penitiora. Per stomachum nunc à me intellexis non solū eum, qui ita proprie nominatur, sed & uentriculi os. Quæ enim in hoc continentur, ipso appetente uentriculo expellere, singultus fit. Quod uero eorum, quæ difficulter excernuntur, & quæ ueluti absorpserit uentriculi os, fiat per singultus excretio, discere licet ex ijs, quæ quotidie eueniunt, omnibus ferè, plus minus. Si quis enim acre aliquid, ueluti piper per se solum deglutierit, uel cum melle, uel aliquo alio, & postea uinum biberit aqua calida temperatum, statim singultiet, calore quidem potus piper ad interiora deueniente, eius uero acrimonia uentriculum molestante: unde conatur motu uiolentiore rem infestantem expellere, demonstratum autem est à nobis

A à nobis in libris De causis casuum, & tussim, & sternutationē, & rigorem ex talibus motibus esse.

40 Quibus dolor circa hypochondrium fit absq; inflammatione, ijs febris superueniens dolorem soluit.

Sequitur quidem & ad morsus dolor: sed consueti sunt morsus nomine, non doloris, tales casus appellare. Fit etiam dolor propter quandam similem inflammationi dispositionem. Sic autē nominata est, quoniam & erysipelata dolor consequitur. Quando igitur non ob talem dispositionē dolor hypochondriū occupauerit, & morsus sensus abfuerit, relinquitur, ut dolor fiat, uel propter obstructionem, uel propter spiritum flatuosum, uel ob aliquam intemperiem inæqualē, quæ omnia febrilis calor aptus est natura sanare: hæc quidem incidens, extenuans, atq; dissoluens; hæc uero ad temperaturæ æqualitatem perducens.

41 Quibuscunq; suppuratio in corpore existens non innotescit: ijs ob crassitudinem puris aut loci non innotescit.

Duplex est huius loci scriptura, & duplex expositio, & utraque non caret ratione. Nam & propter puris crassitudinem, & propter loci, sæpius occultatur puris in aliquo loco comprehensi notitia. Recte ergo nō nulli scripserunt, His propter loci crassitudinem: non nulli uero, His propter puris crassitudinem non innotescit.

42 Morbo regio laborantibus si fiat hepar durum, malum.

Morbum regium hoc loco dicit, qui fit ex hepatis inflammatione. Tunc enim duricies ostendit uel tumorem prædurum, uel inflammationem in hepate existere: quemadmodum & sine hac contingit aliquando, propter eius obstructionem, morbum regium aduenire: cōtingit & ipsa natura, per modum criseos humorem exuperantem in uenis contentum, ad cutem expellente.

43 Quicunq; lienosi à difficultate intestinorum capiuntur, ijs superueniente longa difficultate intestinorum, aqua inter cutem, aut læuitas intestinorum aduenit, & moriuntur.

Oportuit huic Aphorismo illum præponi, in quo dicit, Lienosis difficultas intestinorū superueniens, bonum. Sed ille quidem inter sequentes scribitur, post quatuor alios intermedios: nobis autem necessarium est nunc ipsius meminisse. Quicunq; enim lienosi sunt, hoc est, qui durū iam diu habent lienem, ijs superueniēs difficultas intestinorum soluit dispositionem, quando scilicet ratione transpositionis atque euacuationis humorum crassorum ac melancholicorum lienem infer torum euenerit. Sed, quoniam sæpius huiusmodi euacuationes ultra modum extenduntur, & noxiæ sunt laborantibus: conuenienter Hippocrates, quem finem habeat immoderata difficultas intestinorum, ostendit, quæ talibus aduenit dispositionibus. Læsis siquidē intestinis à transitu uitiosorum humorum, & uis eorum laborat, & temperies natiui caloris aboletur. ob hanc igitur causam, & aqua inter cutem, & læuitas intestinorum, superueniunt: læuitas quidem intestinorum ex sola intestinorum læsione: aqua uero inter cutem, propter hepatis compassionem, atq; lienis, & omnis uenosi generis.

44 Quibus ex stillicidio urinæ, ileos superuenerit: in septem diebus pereunt, nisi febre superueniente, satis urina fluxerit.

In ileo nihil exit inferius, neq; si quis acerrimo utatur clystere. Vomitus autem stercoris aduenit ijs, qui exitaliter se habent. Quod igitur interclusa uia inferioris exitus, hæc passio fiat, quodq; in tenuibus intestinis, nō autem in crassis, omnes ferè fatentur: Cæterum, quod propter inflammationem & propter obstructionem stercoris sicci, uel humorum crassorum aut tenacium, dictum est à pluribus. Mihi uero uidetur uel inflammatio, uel durus tumor, uel abscessus, tantā facere posse loci angustationem, ut nihil possit ad inferiora transmitti: Quod autem humores crassi atq; tenaces in causa sint, non admodum mihi uidetur probabile. Verum & hoc (si libeat) ponito: & si quid aliud dicatur præter hoc. Verū id, quod est ab omnibus ferè susceptum, qui Aphorismos exposuerūt, incredibile mihi admodum uidetur. Aiunt enim, quod, quando uesica inflammatur, angustia loci ex cōpressionem in quibusdā intestinis facta passionē affert, quæ ileos nominatur. Ego uero multos me puto in tota uita mea uidisse, non nullos tantum periclitatos, non paucos etiam mortuos ex retentione urinæ, quibus tunc manifeste omnibus secundum propriam circumscriptionem plena uesica apparebat, adeo ut supra modum esset extenta: dolorq; ut par est, inde accresceret: & tamē nullus eorum factus est ileosus. Quo modo igitur quispiam unquā persuaderetur, ob uesicæ inflammationem angustiore facto intestino, ileon aliquando prouenire? Non magis sanè, quàm ex tumore uteri in muliere grauida. siquidem usq; ad hypochondria prænantium tumor extēditur, & magis comprimere potest atq; angustare intestina tenuia: uesica uero, si in tumorem attollatur, solum potest rectum comprimere intestinum. Quidam uero etiam dicunt absurdus, quod febris superueniens conferat ileo. Nam febris quidem ex inflammatione uesicæ non absq; ratione fieret: quin, quanto illa maior ac grauior, tantum augeri febrem contingeret, cum casus sit inflammationis. Ileos uero (ut ipsi aiunt) ex inflammatione ortum habuit, & unam tantum spem habet solutionis, inflammationis cessationem, cum qua etiam febrem sedari est necessarium. Bonum igitur signum solutionis earum, quæ sunt in ileo, passionum est febris, uel remissa, uel soluta. Superueniēs autem febris, uel aucta, neq; bonum signum est, neq; causa bona. Nouimus enim illis

Extra ord.

i 2

tantum

tantum morbis conferre febrem, qui ex frigiditate fiunt, aliquando quidem sola, aliquando uero E cum humoribus crudis, pituitosis uel flatuosis spiritibus. Melius est itaque, si fateamur nos ignorare, quæ in hoc Aphorismo Hippocrates dixerit: neque enim ratio, eorum indicat ueritatem, neque experientia docet. Tertium autem nullum aliud habemus ad fidem faciendam. Quod si unquam talis ægrotus uisus est aut ab Hippocrate, aut ab aliquo alio (neque enim, an legitimus sit hic Aphorismus, dicere possum) multitudinem humorum crudorum unam cum multa frigiditate, melius est talium in illo casuum, qui dicti sunt, causam arbitrari. Sic enim tantummodo febris esset medicina huiusce dispositionis & retentorum urinarum euacuatio. nam reuera consueuerunt urinæ crassæ, & plurimæ, repente simul illis concoctis euacuari.

45 *Vlcera quæcunq; annua sunt, aut etiam diuturniora: os abscedere est necessarium & cicatrices cauas fieri.*

Quæcunq; ulcera longo tempore manent, uel cicatrice nullo modo adueniente, uel si facta sit, rursus resoluta, nihil uidelicet medicis in curatione delinquentibus: necesse est uel propter influxum uitiosorum humorum, uel propter dispositionem in membro longo tempore contractam ex humoribus influentibus, uel ob aliquam passionem ossis in eo loco corrupti difficulter sanari. Alia itaque ulcera semper maiora & deteriora fiunt: atque hæc omnia Phagedænas antiqui nominabant. Quidam uero posteriores ea distinguere cogitarunt, propriamque singulis appellationem indiderunt, quædam Chironia, quædam Telephia, quædam Phagedænas nominantes, aliasque curiosas adhuc magis appellationes afferentes. Nobis uero sufficere ex istis, quæ aliquid loci circumstantis occupant, alia Herpetas, id est repentes nominare, quæ summam cutem tantum infestant: alia Phagedænas, id est exedentes, quæ carnem subiectam corrumpunt. Nam, quod putridum atque depascens à non nullis ulcus uocatur, non est propria ulceris differentia, sed passio implicita ex ulcere atque putredine. Scimus autem, quod & absque ulcere putredo ipsa per seipsam in multis corporis partibus consistit. Vocatur etiam Anthrax, id est carbo, ulcus escharosum, cui adiungitur multum partium circumstantium inflammatio. Hæc igitur propriam habere appellationem, Anthrax, Phagedæna, & Herpes. Quæcunq; uero ulcera fiunt sine dictis calibus, hæc ipsa per seipsa solebant antiqui Vlcera tantum nominare: de quibus nunc Hippocrates loquitur, edocens, quæcunque talia sunt ulcera, in longum tempus protrahi. Videtur autem experientia rationi astipulari: multaque sæpius ex hoc genere ulcerum, cum non post multum tempus fuerint ad cicatricem perducta, rursus inflammantur, ac iterum dirumpuntur, ipsarum cicatrice soluta. Fit autem hoc talem aliquam ob causam: Quando ex adhibitis medicamentis caro, quæ ossi superiacet patienti, exiccata con- traxerit cicatricem, statim quidem integra sanitas restituta uidetur: rursus uero paulatim aliquo influente ichore ex osse corrupto in parte penitiora, iterum aduenit inflammatio, & puris generatio consequitur: à quo quidem cicatrix eroditur, caro uero exulceratur. Quænam igitur est talium sanatio ulcerum? Non profecto alia, quam ab ipso scripta in libro de ulceribus, & à nobis in tertio de methodo curatiua demonstrata. siquidem ulcera omnia exiccari oportet, præcipue uero, in quibus patitur os. Terminus autem siccitatis est, ut abscedat pars ossis, quæ uitiata est. Quare non absque ratione tantum fieri cauas cicatrices contingit, quantam habuerit abscessus crassitudinem.

46 *Qui gibbi ex asthmate aut tussi fiunt, ante pubertatem moriuntur.*

Gibbos (Græce ὄβος & κνφός) solet Hippocrates nominare, quos nunc omnes homines conuexos (Græce κνφός) appellant. Nam & uere eis est spina in partem posteriorem conuexa. Conuexo igitur opponitur cauum, gibbo recuruum seu repandum (Græce λοφώδης). Sed hæc quidem de sola spina Græci dicunt, illa uero de omnibus. Quo modo uero gibbositas fiat, ipse narrauit in libro De articulis, sicuti & de repanditate, obstipitate, & quassatione. Hæc enim sunt propriae atque præcipue spinæ passionum: oportet autem illum, qui uult istarum passionum habere notitiam, istis, quæ in eo libro scribuntur plenius incumbere. Nunc uero à nobis ea dicentur, quæ ad propositum Aphorismum uidentur utilia. Gibba fit spina aliquando propter ictum, aut casum: gibba etiam fit propter quædam tubercula dura, quæ in parte anteriore consistunt: à quibus si quando una uertebra trahitur ad anteriora, recurua fit eo loco spina. ita & si plures fuerint se ordine consequentes. quando uero non fuerint continuæ hæc, quæ tenduntur uertebrae, gibbositas fit tantum partibus retro tendentibus, quantum uertebrae extentæ sunt ad interiora reflexæ. nam hoc fieri uidetur in omnibus duris mediocriter tentis, ueluti calamis, uiminibus, uirgis, & omnibus alijs huiusmodi. dictum est de his plenius in expositionibus libri De articulis. Nunc uero eos, qui gibbi facti sunt ex asthmate & tussi, ante pubertatem cito inquit interire. Neque enim uult in his thorax, ut ipse dixit, una cum alijs augeri, atque ideo magna angustia premuntur ea, quæ respiratione obseruiunt, instrumenta. Omnibus siquidem est commune, qui sponte gibbi facti sunt, hoc est, quibus sine ictu uel casu spina passa est: propter dura tubercula & concoqui difficilia, tales fieri. Sed, cum multa sit in tuberculis, quo ad tumorem, duritiem, & locum, in quo consistunt, differentia: quæ dura simul ac magna sunt, statim difficilem faciunt hominibus respirationem, quæ uero ex suo humore aliquid ad asperam mittunt arteriam, reddunt tussiculosos. Verum, quæ talia sunt, ut mittant ex suo humore

A humore aliquid, non sunt dura exquisita, atque ideo necessarium est eis aliquando suppurari, & hominem occidere. Quæ uero nihil mittunt, ex crassis humoribus ortum habent, atque ob id dura sunt, & incocta, & longò permanent tempore antequam suppurentur, atque ideo non perimunt hominem. Quæ uero (ut dixi) unà cum tussi ortum habuere, properant ad suppurationem, atque ideo sunt exitialia. Sic & quæcunque cum difficili anhelitu fiunt, sunt ñs, qui adhuc augentur, perniciofa. uel enim hæc magna sunt: uel in loco thoracis ad uitam opportuno. Cum igitur pulmo unà cum corde in talibus augeatur, locusq; continens minor efficiatur, costæ uero non augeantur, & se flectendo, propter gibbositatem thoracem faciant angustiores: necessarium est tantam breui tempore fieri anhelitus difficultatem, ut homo corrumpatur. Nam, si nondum gibbositate superueniente, propter solos tumores extra naturam, difficilem habebant anhelitum: quid debemus expectare, cum tubercula sunt processu temporis adaucta, thorax autem factus angustior? Quòd autem, cum multæ sint spirandi difficultates, solam illam Hippocrates asthma consueuerit nominare, in qua contingit ualde crebrum anhelitum fieri, clarum admodum existit. Appellantq; nunc homines eo nomine, illam, quæ fit in cursibus & uehementioribus exercitijs, respirationem. Hippocrate autem posteriores, & passionem aliquam pectoris diuturnam, **B** non nulli simpliciter asthma nominant, non nulli orthopnoeam, quando absque febre ægroti iugiter anhelitum habent difficilem.

47 *Quibuscumq; uenæ sectio, uel purgatio cum medicamento conuenit, hos uere purgare, uel uenam incidere oportet.*

Liquet, quòd de ñs, qui adhuc sani, sed ægri futuri sunt, nisi euacuentur, nunc sermo habetur Hippocrati. Hos enim oportet, ut anticipemus euacuare uere adueniente, uel per uenæ sectionem, si plenitudinis passionibus subiiciuntur: uel per purgationem, si eis, quæ ex corruptione proueniunt. Nos itaque plurimos ita seruauimus annos, qui longo ante tempore singulis annis morbis capiebantur. Atque podagram, & morbum articulare adhuc incipientem, & nondum poros circa articulos facientem, ex tali euacuatione multis iam annis fieri prohibuimus. Eodem modo & sanguinis spuitionem, morbum comitiale, apoplexiam, melancholiam, & alias huiusmodi diuturnas passiones in multis hominibus per dictam euacuationem sustulimus. Venæ itaq; sectio, commune auxilium est earum, quæ ex plenitudine fiunt, dispositionum: purgatio uero quæuis, si secundum genus inaudias, unum quoddam auxilium existat, non tamen secundum speciem. Non nullis siquidem confert humores pituitosos euacuare, non nullis uero amaram bilem, non nullis atram, non nullis serosam superfluitatem, secundum naturam earum, quæ consueuerunt superuenire, passionum. Velut quidam singulis annis incidit in melancholiam, nisi purgetur: & est res mira, quo modo morbo iam inchoante, statim homo præsentit primam eius generationem: & me aduocato purgatis humoribus atris, cesset protinus melancholia: huic homini ex purgatione ambo hæc optima eueniunt, quòd & superfluitates expelluntur, & quòd ex acritudine eorum, quæ excernuntur, parumper aperitur os uenæ, quam uocant hæmorrhoida, per quam excernitur pars aliqua sanguinis uitiosi consueti euacuari: quo retento superuenit melancholia. Purgo igitur ipsum, non uere tantum, sed etiam autumno: & sicuti dixi, si ex contemptu aliquando purgationem omiserit, & morbum non anticipauerit, casus persentit passionis. Sic & mulierem quandam, singulis annis uere inchoante similiter euacuans, cum aliquando tumorem cancrosum in mammilla pateretur, forti atque frequenti medicamento purgante atram bilem, ad sanitatem per duxi. Et, si quando purgatio omitteretur, dolorem profundum sentiebat: & me aduocato, statim uolebat euacuari. In altero elephantem inchoantem, primum per uenæ sectionem & purgationem sanauit: & singulis annis rursus huic sufficit una purgatio: & ea omissa, statim passio innotescit. Morbi itaq; huiusmodi, atri humoris exigunt purgationem: comitalis autem, & apoplexia, & asthma, pituitosi: articulares autem, si cum multa fuerint caliditate, amaram bilem uolunt **D** euacuari: si uero cum frigidis tumoribus, pituitam. Quidam alius tempore æstiuo semper febribus tertianis corripiebatur: sed multis iam annis non febricitauit, quoniam à nobis purgari circa finem ueris anticipauit. Sic enim melius est tales euacuare, sicuti illos, qui morbo comitali, apoplexia, & melancholia, & articulari, & alijs passionibus, quæ ex crassis humoribus generantur, præstat circa ueris initia euacuare: de quibus omnibus seorsum à nobis scriptum est in illo tractatu, qui inscribitur, de ñs, qui uerno tempore egent euacuatione. Est autem iste tractatus pars totius salubris tractationis.

48 *Lienosis difficultas intestinorum superueniens, bonum.*

Paulo antea hunc Aphorismum exposui, cum sermo habebatur de Aphorismo in hunc modum scripto: Quicumq; lienosi à difficultate intestinorum capiuntur, ñs longa facta intestinorum difficultate, aqua inter cutem superuenit, uel leuitas intestinorum, & moriuntur. quare isti nunc proposito nulla expositio est necessaria.

49 *Quibuscumq; morbi podagrici fiunt, ij sedata in quadraginta diebus inflammatione, finiunt.*

Podagricorum inflammatio fluxione fit ad articulos pedum decumbente. hanc aut fluxionem
Extra ord. i 3 suscipiunt

suscipiunt primum quidem loca De articulationum, deinceps circūstantia omnia usq; ad cutem. **E**
 Quia uero impleri dicimus de articulationes, liquet etiā esse necessarium ea, quæ ipsis circūiacēt,
 ligamenta extendi. Nervos em̄ & chordas seu tendones non est rationabile in ipsis inflāmari, sed
 solum dolere, quia simul cum De articulationibus extenduntur, argumento, qm̄ uisus est nunquā
 podagricus pati conuulsionem, quæ frequenter solet in neruorum ac chordarum inflammationi
 bus aduenire. uerū intentio sanationis in eis, cōmunis est omnibus inflammatione laborantibus.
 Nam, discutiatur, oportet, id, quod ad pedes fluxerit, si quidem tenuiorem habuerit substantiam,
 tempore breuiore: si uero crassam uel tenacem, longiore: longius adhuc tempus requireret, si simul
 crassum atq; tenax illud, quod defluxit, existit: ultra tamē spacium dierū quadraginta nō proroga
 bitur curatio inflāmationis, si & medicus in suo opere nō aberrauerit, & æger illi in omnibus obe
 dierit. Quæ uero carnosas partes occupat inflāmatio, morborum acutorum subiicitur termino,
 diebus scilicet quatuordecim, quoniam carnis substantia mollior est ac rarior ligamentis: unde et
 tardius inflāmari incipit natura ligamentorū, chordarum, atq; neruorum ex ic̄tu, & longiori tem
 pore ad consistentiam inflāmationis perueniunt, ac tardius sanantur. Qua enim ratione uix ali
 quid in se humoris externi suscipiunt, cum duræ sint ac densæ huiuscemodi partes, hac ipsa ratio
 ne cum difficultate dimittunt. Quapropter Hippocrates podagricis inflammationibus terminū **F**
 integræ solutionis non diem quartum decimum, sed quadragessimū posuit, quia, qui in Dearticu
 lationibus humores insunt, per ligamenta ipsas amplexatā oportet per modum uaporis euacua
 ri: item qui in ipsa ligamenta inciderunt. Meminit autem & in prognostico quadragessimi diei, ut
 in quo iudicantur, quæcunq; non sunt diuturna exquisite, & acutorum terminum exciderunt. Di
 ctum autem est plenius de talibus in tractatione dierum iudicatoriorum.

50 *Quibuscunq; præceditur cerebrum: ijs necesse febrem, & bilis uomitum superuenire.*

Præciso cerebro febris aduenit ea ratione communi, qua quolibet membro principali patiēte
 inflammationem, subsequitur febris. Bilis uero uomitus fit compatiēte uentriculo propter eius
 cum cerebro communicationem, ore præsertim ipsius, ad quod terminatur ex cerebro effatu di
 gna quædam neruorum coniugatio. Consueuit quidem & aliter in magnis doloribus, atque mœ
 roribus fortibus ad uētriculum fluere biliosa superfluitas: & multo magis, cum ipse male affectus
 fuerit. Ad ea enim, quæ talia sunt, feruntur partium proximarum superfluitates præsertim quæ te
 nuem habent substantiam, qualis est ipse biliosus humor, atq; cum eo quæcunq; serosa superflui
 tas, quæ sæpius in uomitibus bili cōmiscetur. siquidē raro admodū accidit, ut bilis exquisita euo
 matur, cui serosam superfluitatem non uideamus admistam. Apparet autem & in sanis, cū diu à ci
 bo abstinerint, in illis præsertim, qui natura sunt biliosiores, tales in uentriculum humores ad
 mitti: quod & ipsius morsus & uomitus manifestant. Non solum autem cerebro uulnerato euo
 mūt homines bilem, sed & dura membrana ipsum circumstante, quæ, cū in multis partibus sit ce
 rebro agnata, citissime ei cōmunicat proprias passiones. Erasistrati autē sectatores, cum membra
 nas uelint esse principia neruorum, membranam crassiorē inquit suæ naturæ ratione, si sola sit
 uulnerata, tales afferre casus. Si uero usq; ad cerebrum uulnus peruenerit, quoniam ambæ mem
 brane prius illud admiserint, sic nuper dictarum passionum sequi ortum fatebuntur. Dixi autem
 Erasistrati sectatores, & nō ipsum Erasistratum talia dicturos, quoniam, cum iam senex esset, (ut
 illi inquit) scripsit libros sectionum, in quibus cerebrum esse neruorum principium demon
 strauit. Dictum autem est de his in commentarijs de Hippocratis sectione.

51 *Quicunq; sani dolore capitis repente capiuntur, & statim muti fiunt & stertunt, in septē diebus pereunt, nisi febris apprehenderit.*

Mutos (Græce ἀφώγος) solet Hippocrates nominare nō eos tantum, quibus læditur uox, uerū
 per exuperantiam quandam unā cum eius læsione dat nobis intelligēdas omnes, quæ sunt secun
 dum electionem, operationes. Non nunquam igitur illis oblaesit non interiūt sensus. Quos igitur **H**
 ipse mutos appellat, contingit esse sentientes: sed sæpius utraq; patiuntur: & talem affectum uo
 cant apoplexiam. Est autem & hæc alia quidem debilis, alia uero fortis: atque ideo dixit, Soluere
 apoplexiam fortem impossibile, debilem uero non facile. Videtur autē nunc fortis apoplexiæ in
 dicium apposuisse, quod stertere dixit, quod etiam profunde dormientibus accidit, quo ad dispo
 sitionis similitudinem, secundum diuersum quidem utrisque modum. nihilominus, quatenus ali
 quid habent cōmune, ut stertant, consequitur. Est autē commune ambobus, eius, quæ fit per ner
 uos, operationis debilitas: & dictū est de his amplius in ea, quæ de locis affectis inscribitur, tracta
 tione. Nūc uero, quantū ad expositionē Aphorismi sufficere, dicetur à nobis. Quibus sanis dolor
 in capite repente aduenit, causam referre oportet in primis ad spiritum flatuosum: interdum ue
 ro & ad influentis uniuersim materiæ multitudinem: quam & nunc ad cerebrum fuisse delatam
 indicant casus, qui post dolorem superuenerunt, per quos, & q̄ sit quædam materia pituitosa cō
 monstratur: atq; idcirco febris superueniens soluit dispositionem, ut quæ calefaciat, extenuet, atq;
 resoluat spiritum flatuosum, & pituitosos humores. Fit autem hoc non nunquam tribus diebus
 aut quatuor, non nunquam uero pluribus, non tamen ultra dies septem, quia pars est principalis:
 tales uero partes non diu tolerant fortes simul ac diuturnas passiones: ut sæpius ostendimus.

Oportet